

Kemal Tahir'in Düşüncesinde Batılılaşma Sorunu ve Bu Sorunun Yegâne Çözümü Olarak 'Devlet'

The Issue of Westernization in Kemal Tahir's View and The 'State' as the Sole Solution

ABDÜL SAMET ÇELİKÇİ¹ , YUNUS KOÇ²

Ö Z

Türk edebiyatının önde gelen isimlerinden olan Kemal Tahir, aynı zamanda siyasi görüşleriyle de dikkat çeken düşünce insanıdır. Sosyalist bir kimliğe sahip olmakla birlikte, Marksizm'i Doğu-Batı çatışması ve farklılaşması üzerinden ele almıştır. Tahir, Karl Marx Doğu toplumları üzerine geliştirmiş olduğu Asya Tipi Üretim Tarzı (ATÜT) kavramsallaştırmasından faydalanmış ve bu şekilde genelde Doğu toplumlarını daha özde de Anadolu-Türk toplumunu analiz etmeye ve anlamaya çalışmıştır. Bu çerçevede, Tahir'in Osmanlı'nın son döneminde başlayan ve Cumhuriyet dönemi boyunca devam eden Batılılaşma hareketlerine dönük sert eleştirileri son derece dikkat çekicidir. Tahir, Doğu toplumları için 'devlet'in hayati önemine dikkat çekmek istemiştir. Bu çalışmanın konusu, Kemal Tahir'in Türkiye'deki Batılılaşma anlayışına yaklaşımı ve Batılılaşma anlayışının yaratmış olduğu sorunlara karşı çözüm olarak sunduğu devlet düşüncesidir. Bu doğrultuda, çalışmanın temel amacı Kemal Tahir'in Türkiye'deki Batılılaşma anlayışına ve hareketlerine eleştirel yaklaşımını ortaya koyarak Batılılaşma sorununa getirdiği çözüm olan devlet fikrini incelemektir.

Anahtar Kelimeler: Kemal Tahir, Batılılaşma, Devlet.

Jel Sınıflaması: N40, Y90, Z19.

ABSTRACT

Kemal Tahir, one of the prominent names of Turkish literature, is also an intellectual who draws attention with his political views. Although he has a socialist identity, he has dealt with Marxism through the East-West conflict and differentiation. Tahir benefited from Karl Marx's conceptualization of Asian Type of Production (ATUT) on Eastern societies and in this way he tried to analyze and understand the Eastern societies in general and the Anatolian-Turkish society in particular. In this context, Tahir's harsh criticism of the Westernization movements that started in the last period of the Ottoman Empire and continued throughout the Republic period is extremely remarkable. Tahir wanted to draw attention to the vital importance of the 'state' for Eastern societies. The subject of this study is Kemal Tahir's approach to the to the conception of Westernization in Turkey and the state thought that he presented as a solution to the problems created by the issue of Westernization. In this direction, the main purpose of the study is to examine Kemal Tahir's critical approach to the conception and movements of Westernization in Turkey and again within this framework, the solution he brought to the issue of Westernization namely the idea of the state.

Keywords: Kemal Tahir, Westernization, State.

Jel Classification: N40, Y90, Z19.

DOI: [10.47934/tife.010.01.04](https://doi.org/10.47934/tife.010.01.04)

1. Dr. Arş. Gör., Muş Alparslan Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Muş Türkiye.

ORCID: 0000-0001-7203-9957

2. Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Muş Türkiye.

ORCID: 0000-0001-9453-2910

SORUMLU YAZAR / CORRESPONDING AUTHOR

Abdül Samet Çelikçi,
Muş Alparslan Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve
Kamu Yönetimi Bölümü, Muş Türkiye.

E-mail: sametcelikci@hotmail.com

BAŞVURU / SUBMITTED: 15.05.2021

REVİZYON TALEBİ /

REVISION REQUESTED: 31.05.2021

SON REVİZYON /

LAST REVISION: 21.06.2021

KABUL / ACCEPTED: 25.06.2021

Atf / Citation: Çelikçi, A. S., Koç, Y. (2021). Kemal Tahir'in düşüncesinde batılılaşma sorunu ve bu sorunun yegâne çözümü olarak 'devlet'. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi e-Dergi*, 10(1), 39-49, <https://doi.org/10.47934/tife.010.01.04>

1. Giriş

Kemal Tahir, yalnızca edebiyatçı kimliğiyle değil aynı zamanda politik fikirleri ile de ön plana çıkan bir yazar ve düşünce insanıdır. Tahir, Türkiye solunun içerisinde Marksizm'in hem teorik analizine hem de pratikte nasıl uygulanması gerektiğine dair ciddi tartışmaların ve kırılmaların olduğu bir dönemde, özellikle 1960'lar boyunca, bu tartışmalara katılmış ve bunlar üzerine kafa yormuştur. Sosyalist bir kimliğe sahip olmakla birlikte, kuşkusuz dönemin tartışmalarından bağımsız olmayarak, Marksizm'i Doğu-Batı çatışması ve farklılaşması üzerinden ele almıştır. Bu, Tahir'in kaçınılmaz olarak Karl Marx'ın Doğu toplumları üzerine geliştirmiş olduğu Asya Tipi Üretim Tarzı (ATÜT)¹ kavramsallaştırmasına ilgi duymasına neden olmuştur. Tahir, genelde Doğu toplumlarını daha özelden de Anadolu-Türk toplumunu analiz etmeye ve anlamaya çalışmıştır. Tahir'in Doğu toplumları ile Batı toplumlarının farklılığı zemini üzerine inşa etmeye çalıştığı düşünce dünyasında, Osmanlı son döneminde başlayan ve Cumhuriyet dönemi boyunca devam eden Batılılaşma hareketlerine dönük sert eleştirileri son derece dikkat çekicidir. Bununla birlikte Tahir, yine genelde Doğu toplumlarında 'devlet'in hayati önemine dikkat çekmek istemiş, daha özelden Osmanlı devlet yapısını detaylı bir şekilde analiz etmiş ve buradan hareketle de, bu devlet yapısını idealize ederek Türkiye'deki mevcut sorunlara bir çözüm önerisi olarak sunmuştur.

Çalışma, Kemal Tahir'in Türkiye'deki Batılılaşma anlayışına yaklaşımını ve Batılılaşma anlayışının yaratmış olduğu sorunlara karşı çözüm olarak sunduğu devlet düşüncesini konu edinmektedir. Bu doğrultuda, çalışmanın temel amacı Kemal Tahir'in Türkiye'deki Batılılaşma anlayışına ve hareketlerine eleştirel yaklaşımını ve yine bu çerçevede, Batılılaşma sorununa getirdiği çözümü yani devlet fikrini incelemektir. Haliyle, Kemal Tahir'in Batılılaşmayı hangi zemin üzerinde ele aldığı, Osmanlı'nın son döneminde başlayan ve Cumhuriyet döneminde devam eden Batılılaşma siyasetine nasıl yaklaştığı, Doğu-Batı ayrımının ve ATÜT'ün bu yaklaşımın neresinde durduğu, yine Doğu-Batı ayrımı çerçevesinde, devletin Kemal Tahir için nasıl bir role sahip olduğu sorularının bu çalışma için merkezi öneme sahip olduğunu ifade etmek mümkündür.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde, Kemal Tahir'in Doğu toplumları ile Batı toplumları arasında yapmış olduğu keskin ayrım incelenecektir. Bölüm dâhilinde, bu ayrımın aslında Tahir'in Batılılaşma anlayışına yönelik eleştirel yaklaşımının ve Batılılaşmanın yarattığı sorunlara karşı yegâne çözüm olarak sunduğu devlet fikrinin zeminini oluşturduğu ortaya koyulacaktır. Çalışmanın ikinci bölümünde, Tahir'in Batılılaşmaya yönelik eleştirel yaklaşımı ele alınacaktır. Bu bölümde, Tahir'in söz konusu eleştirel yaklaşımı, Doğu toplumları ile Batı toplumları arasındaki farklılıklar üzerinden işlenecektir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise, Tahir'in Batılılaşmanın yarattığı sorunlara getirmeye çalıştığı çözüm önerisi olarak devlet fikri ele alınacaktır. Bu çerçevede, Tahir'in, genelde Doğu toplumlarının var olmasını sağlayan bir yapı olan devlet fikrine, Anadolu-Türk toplumu özelinde ise, Batılılaşma anlayışının ortaya çıkardığı sorunların çözümü olarak idealize ettiği bir yapı olan Osmanlı devlet yapısına ilişkin yaklaşımı ortaya koyulacaktır.

2. Kemal Tahir'in Düşüncesinin Belirleyicisi Olarak Doğu-Batı Ayrımı

Kemal Tahir'in Batılılaşma meselesine ilişkin fikirlerini incelemek için, öncelikle O'nun bu konuya yaklaşımını belirleyen temel etkenden, yani Doğu ile Batı arasında yaptığı keskin ayrımdan söz etmek gerekmektedir. Doğu ve Batı arasında çizmiş olduğu net sınır ve bu sınırın açıkça 'Doğu'sunda yer alması, Tahir'in Batılılaşmaya dair fikirlerinin anlaşılmasında önem arz etmektedir. Sosyalist bir yazar olarak bilinmesine karşın, Marksist teorinin evrensellik boyutu yerine, benimsemiş olduğu Doğu-Batı ayrımından ve daha önce de ifade edildiği gibi, bu ayrımın net bir şekilde Doğu tarafında yer almasından kaynaklı

¹ Marx'ın ATÜT kavramsallaştırması ve analizi çalışmanın doğrudan konusu olmadığı için, çalışma boyunca ATÜT'e dair herhangi bir teorik analiz yapılamayacak ve tartışmaya girilmeyecektir. ATÜT, bu çalışmada Kemal Tahir'in ona ilişkin görüşleriyle sınırlı tutulmuştur.

olarak, Tahir, Marksist çözümlenmeyi de Doğu-Batı farklılığı üzerinden yapmaktadır. Tahir için Doğu ile Batı ile birbirinden kesinlikle farklıdır çünkü genel olarak ifade edilirse; Doğu toplumları, Batı toplumların geçirmiş olduğu ilkel-komünal, köleci, feodal üretim biçimi evrelerini geçirmemiş ve kapitalist üretim biçimine geçmemiştir. Bu çerçevede, Tahir'in, Doğu toplumlarını analiz ederken Marx'ın ATÜT kavramsallaştırmasını kullandığı görülmektedir.

Tahir için Batı ve Doğu toplumlarını birbirinden ayıran birtakım özellikler bulunmaktadır. Tahir'e göre, Batı, köleliğe dayalı üretim biçimine geçerek, toplumsal dayanışmaya dayanan yaşamı itmiş ve kendi oluşunu inkâr yoluna girmiştir. Bu üretim biçimi, Batı'yı üretim ve yaşayış açısından Doğunun ilerisine taşımış olmakla beraber, kendi sistemini öldürecek çelişkiyi de beraberinde getirmiştir. Köleliğe dayalı üretim yapısı zaman içerisinde, toprağa bağlı köylülerin çalıştırıldığı feodal üretim biçimine dönüşmüştür. Bu sistem kendini yıkacak sınıfın doğuşunu hızlandırdığından, yine kendisinin sonunu getirecek güçlerin gelişimini hazırlamıştır. Feodal düzen içerisinde gelişen kapitalist burjuva güçleri, özel teşebbüs, sermaye yatırımı ve rekabete dayanmaktadır. Bu düzen içerisinde gelişmeye başlayan burjuvazi, feodal düzenin din, hukuk, sanat gibi üst yapı kurumlarıyla uzun bir kavgaya tutuşmuş; reform, Rönesans ve sanayi devrimiyle sistemini Batı'ya yaymıştır. Sonrasında, burjuvazi, bu yeni güçle, var oluşunun ayrılmaz bir parçası olan sömürgeciliği bütün dünyada hızlı bir şekilde yürütmeye başlamıştır. Batı için, kendi içerisinde de olsa, bu sömürü düzenine karşı çıkan her şey düşman, barbar ve insan mutluluğuna karşıdır. Dahası, geridir. Ancak, Batı toplumlarının değişmez kaderi, kendisini yıkacak güçleri beraberinde geliştirmesidir. Bu sistem, kendini yıkacak güç olan sanayi proletaryasını doğurup geliştirmiş ve sınıf ideolojisi olan bilimsel sosyalizmi geliştirip yaymıştır. Bu açıdan, Batı tarihi bir sınıf çatışması tarihidir. Din ve ahlak dâhil, Batı'da her şey, bu ekonomik temel üzerinde gerçekleşen sınıf kavgasının damgasını taşımaktadır. Bu sınıf kavgası görülmeden, Batı'da olup biteni anlamak mümkün değildir. Yine, yalnızca bu açıdan bakıldığında, dinin halkları uyutan bir afyon, devletin de bir sınıfın öteki sınıfları ezmek için kullandığı bir araç olduğu çok açık ve değişmez bir gerçektir (Tahir, 1992a, s. 303-304).

Tahir, daha önce de ifade edildiği gibi, Doğu toplumlarını analiz ederken ATÜT kavramsallaştırmasını kullanmaktadır. Buna göre, Doğu toplumları, Batı'daki gibi köleci, feodal ve kapitalist üretim biçimlerini ayrı ayrı tecrübe etmemiştir. Her ne kadar dışarıdan bakıldığında ağır despotluk gibi görünse de, Doğu toplumları insanın insanı köleleştirmesinden önceki insana yakışan yaşam tarzına daha yakındır ve Batı toplumlarının yaptığı gibi, kesinlikle insanlık onuruyla bağlarını koparmamıştır. Bu toplumlarda köle, toprağa bağlı köylü ve hatta işçi de çoğu zaman iç içedir. Elbette, iş bölümünün doğal sonucu olarak zenginlik farkları bulunmaktadır. Ancak, bu ekonomik şartlar, Batı'da olduğu gibi net bir şekilde ayrılmamış ve topluma hâkim olan birisi sırasıyla diğerleri tarafından alaşağı edilmemiştir. Yine, Doğu toplumlarında, coğrafi şartların etkisiyle, toprak mülkiyeti kişisel mülkiyete dönmemiş, bundan dolayı belirli ellerde toplanmamıştır. Bu toplumlarda, bir bakıma, devlet toplumdan önce gelmektedir. Yani, devlet otoritesinin kurulmaya başlaması, insanların bu otorite etrafında toplanmalarını sağlamaktadır. Burada, devletin dışında, Batı'dakine benzer şekilde, şuurlu bir sınıf oluşmadığından, sınıf devleti söz konusu değildir. Batı'daki bütün sistemlere göre, özel mülkiyet kutsaldır, sermayenin belirli ellerde toplanması normaldir ve sistem tarafından desteklenir. Buna karşın, Doğu toplumlarında devletin başlıca görevi zenginliğin belli ellerde toplanmasını engelleyerek, kurmuş olduğu düzenin bozulmasının önüne geçmektir. Mesela, yıllarca uygulamada kalan müsadere yöntemi bu konuda örnektir. "Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler" yaklaşımını benimsetmeye çalışan Batılılara despotluk ve barbarlık gibi görünen budur. Öte yandan, Doğulu toplumların iki temel çelişkisi bulunmaktadır. Birincisi, kişilerin toprak mülkiyeti yoktur ancak menkul mal mülkiyeti vardır. Hatta sarsılmamış bir merkezi iktidarda, üzerinde kiracı olarak çalıştıkları topraklar, köylülerin mülkiyetindeymiş gibi görünür. İkincisi, gerek ticarete gerekse bürokratik hizmetler karşılığında büyük zenginlikler kişilerde toplanabilir. Ancak buradaki temel husus, bu zenginliklerin ekonomik ve toplumsal hayattaki sonucunun, Batı'da olduğu gibi,

özel teşebbüs fikrini yaymak, her meteliği yeniden üretime yatırmak ve sürekli rekabete girişmek gibi özelliklere sahip sınıflı toplum olmadığıdır. Bu sebeple, Doğu toplumları iktisadi olarak Batı ile rekabet edemeyerek zayıflarlar. Tahir'e göre bu toplumların iç kavgaları temeli etkilemediğinden uzun süre yaşarlar yani Doğu toplumları, yalnızca dıştan gelen güçler tarafından yıkılıp dağıtılırlar. Bu dağılma, esasında eski düzene benzeyen biraz bozulmuş bir ATÜT düzeni kurmakla sonuçlanır (Tahir, 1992a, s. 304-306).

Tahir'e göre, Doğu ve Batı arasında birçok alanda farklılıklar bulunmaktadır. En temelde, Doğu ve Batı toplumları, varlıklarını binlerce yıl boyunca birbirleriyle çatışarak sürdürmüştür. Öte yandan, bu iki toplum arasında binlerce yıla dayanan üretim, yönetim ve mülkiyet biçimlerinin farklılaşması söz konusudur. Yine, bu iki toplumun binlerce yıldır birbirinden tamamen farklı üretim, yönetim ve mülkiyet biçimleri üzerinden örgütlenmesi, aynı zamanda Doğu ve Batı toplumları arasındaki anlayış ve zihniyet farklılığı anlamına gelmektedir (Kaçmazoğlu, 2001, s. 294). Bir sonraki bölümde izah edileceği gibi, Tahir, Batılılaşma çabalarının genelde Doğu toplumlarında daha özeldir ise Anadolu-Türk toplumunda neden başarılı olmadığını ve olamayacağını tarihsel Doğu-Batı farklılaşması ve çatışması ile açıklamaktadır.

3. Kemal Tahir'in Düşüncesinde Temel Bir Sorun Olarak Batılılaşma

Kemal Tahir'in, Osmanlı Devleti'nin son döneminde başlayan ve Cumhuriyet ile birlikte hızlanarak devam eden Batılılaşma hareketlerine oldukça keskin ve ontolojik denilebilecek bir farklılaşmadan hareketle yaklaştığını, bu doğrultuda da Batılılaşma anlayışını ve hareketlerini çok sert bir dille eleştirdiğini ifade etmek mümkündür. Tahir'in bu yaklaşımını Berna Boran (2006, s. 174) şöyle ifade etmektedir:

“Osmanlı bürokrat sınıfının tarihi sürecin bir aşamasında Batılılaşma siyaseti güderek imparatorluğun sorunlarına çare araması tamamiyle yanlış bir siyasetti... Batı'nın sorunları da bulunduğu çözümler de uymaz bize... 1920'lerden sonra daha da hızlandırılan Batılılaşma ve devrim hareketleri yine kopyacılıktır ve halka rağmen yapıldığı için tabana dayanmayan bu üstyapı değişiklikleri hem Türk aydını ile halkı arasındaki kopukluğu artırmış hem de geçmişle aramızdaki bağı koparmıştır.”

Tahir (2004, s. 108, 342), Batı'ya ve Batılılaşmaya dair tezlerinden bazı kesitleri *Yol Ayrımı* romanında Doktor Münir karakterinin Gazeteci Murat'a anlattıkları üzerinden aktarır:

“Biz aydınlara çok su katılmıştır, hem de cıscıvık yabancı suyu... Su katılmamış yerli olmayınca hiçbir şey olunmaz. İnsan bile olunmaz. Çünkü gerçekten namuslu olunamaz. Bilirsin, batılılaşmaya yöneldiğimizden bu yana, biz aydınlar halktan ayrılmışız. Çünkü, bu batılılaşma bize halktan değil, Saray'dan gelmiştir. Halktan kopmuş, halka dönebilmek umudunu kesinlikle yitirmiş Saray'dan... Bu dönemde bizim halkımız, batıya karşı, batılılaşmaya çabalayan Osmanlılara rağmen, Osmanlıyı savunmuşlardır. Daha sonra, batılılaşmaya çabalayan Türkçülere rağmen Türkçülüğü, hatta bilir bilmez batılılaşmaya çabalayan, sözgelimi, bizim şair Mehmet Akif gibi müslüman doğuculara rağmen doğuculuğu, bugünün büsbütün çırpıplak batılılaşmacı halkçılara rağmen de halkçılığı, yani kendi varlıklarını savundukları gibi...”

“Siz cumhuriyet çocukları, 'gözümüzü zafere açtık avuntusundasınız. Şimdi umulmaz yerlerde beklenmedik yenilgilerle karşılaşınca apışmayın!... Biz, batıyla er-geç, ister istemez hesaplaşmak zorundayız! Bunu gerçekten yapmadıkça Batıya hizmet teklif etmekle belayı başımızdan defleyemeyiz! Bunu böyle bilesin. Gazeteci Murat! İşini ona göre tutasın!”

Tahir'e (1992d, s. 13) göre Batılılaşma “batılı olmayan bir toplumun, kendi benliğinden vazgeçerek, ondan büsbütün sıyrılarak bir başka 'şey' olmağa çabalaması, yani imkânsız zorlama” anlamına gelmektedir. Yine, Batılılaşma, “zaten Batılı olmayan bir toplumun yeni buluşlara, tekniğe, kültüre her nedense ayak uyduramayıp gecikmesi değil, Batıdan tamamıyla başka bir toplumun kendi

özelliklerinden, geleneklerinden vazgeçip, bir başka 'Keyfiyete' dönme çabalamasıdır" (Tahir, 1992d, s. 146). Bu doğrultuda, Batılılaşmanın yegâne hedefi ise "yüzde yüz batılı olup batılı sömürücülerin ileri karakolu ödeviyle, sömürülen doğruya yönelmek, ona saldırmak, onu sömürülme kaderine zorlamak olabilir. Böyle bir amaç, batılı toplumlar için ne kadar yararlı ise, doğulu bir toplum için o derece zararlı, o derece onursuz düşürücüdür" (Tahir, 1992d, s. 156).

Tahir (1992d, s. 176), Osmanlıların Batılılaşmayı imparatorluğun dağılmasını geciktirmek için zorunlu olarak seçtiklerini ifade etmektedir. Tahir'e (1992a, s. 502) göre, Osmanlılar, Batılılaşmanın kendi istedikleri gibi uygulanması için, Batı'nın sadece tekniğinin alınmasının yeterli olmayacağını, bunun için yeni bir insan tipi olan 'burjuva insanı'nın yetiştirilmesi gerektiğini anlamışlardı. Ancak, sınıf devleti karakteri alamayan Doğulu devletlerde, Batı gibi burjuva yetiştirmeye çabalamak devlet gücünü bölmeye kalkışmak olduğu için, bu, Osmanlı'nın devlet anlayışının temelindeki ana ilkesiyle çelişmektedir. Bir başka ifadeyle "devlete kastetmek" anlamına gelmektedir. Eğer, devlet eliyle yetiştirilen zenginler, devleti ele geçirip de ona Batı'daki gibi sınıf karakteri veremiyorsa, bu kesin bir 'kastediş'tir. Dolayısıyla denilebilir ki, gerek Osmanlı'nın gerekse Cumhuriyet yönetiminin, yüz yılı aşkın bir süredir kanunlarla sürdürdüğü "teşvik ve arkalama" gayretleri yanlıştır. Doğu ve Batı toplumları arasındaki temel farklılaşmalardan dolayı, Batılılaşmanın temel politikalarından biri olan "millî burjuva yetiştirmek" çabaları boşunadır. Bu çabaların Türkiye'de hiçbir sonuç vermediği görülmüştür (Tahir, 1992c, s. 14-15). Tahir (2014, s. 243-244), devlet eliyle millî burjuva yetiştirme fikrinin yanlışlığını *Kurt Kanunu* romanında Kara Kemal karakteri üzerinden okuyucuya şu şekilde aktarmaktadır:

"Doğulu toplumlarda bütün kalkınma çabalarının gerçek celladı, Batı sömürüsüdür... Gene bu çeşit iktisat politikasının olağan sonucu sizi, kesinlikle devlet gücünü kullanarak yerli zengin yetiştirmeye götürür, tıpkı bizim gibi... İçerde devlet desteğiyle zengin yetiştirmeye sapıldı mı, bunun, bizim gibi memleketlerde, üst idareci kadrolara sivaşmaması mümkün değildir. Üst idareci kadrolar, milli zenginliklerle ortaklıklar da kursalar, rüşvet karşılığı aracılık da yapsalar, keselerine attıklarının her zaman on katını, çoğu zaman, hatta yüz katını, şuna buna sus payı verip çarçur ettirirler. Bu durum içerde ister istemez, bazı alanlarda zengin edeceklerinin işlerini kolaylaştırmak için tekeller kurmaya zorlar hükümetleri... Devlet işletmelerinin zararına katılmadan kaymağını alarak, fazladan pazarı tekel şartları içinde tutarak iş yapanlar, Batı anlamında kapitalist olamazlar... Bunlar, içinde buldukları şartlar dolayısıyla sınıf şuuruna varamadıkları için kendi devletlerini kurmaya yönelemezler... Bu düzende, Doğulu devlet, halklara karşı ödevlerini yerine getiremez olur."

Tahir için Türkiye'nin Batılılaşma çabaları bütünüyle, biçimsel, yüzeysel ve zorlamadır. Batılılaşma girişimleri, Türk toplumunun çıkarlarına ters bir şekilde gerçekleştirilmiştir ve Türk toplum tarihinin bir sonucu değil, devletin tercihidir (Sarıkoca, 2004, s. 35). Tahir'e (1992a, s. 509) göre "Osmanlılığın son 200 yılında, ordusunu katliam etmekle başlayan Batılılaşma hareketi, toplum istemeden, hatta toplumdan çok tehlikeli direnmelerin, başkaldırmaların geleceği biline biline devletçe, yukardan aşağıya doğru halkı zorlayarak, zorlayanların canları bahasına yürütülmüştür" ve bu çerçevede de, Birinci ve İkinci Meşrutiyet, Cumhuriyet, çok partili yaşama ve demokrasiye geçiş ve 27 Mayıs 1960'ın sosyal devlet anlayışı da yukarıdan aşağıya doğru yapılmış zorlamalardır. Dolayısıyla, Osmanlılarda başlayan ve Cumhuriyet ile devam eden Batılılaşma hareketleri, "millî uyanış ve davranışın yokluğu sebebiyle", "temelsiz" başlamış ve "temelsiz" devam etmiştir (Tahir, 1992d, s. 35).

4. Batılılaşma Anlayışının Yarattığı Sorunlara Karşı Kemal Tahir'in Çözümü: 'Devlet'

Batılılaşma eleştirisi, Kemal Tahir'in Doğu-Batı çatışması ve farklılaşması zeminine inşa etmeye çalıştığı düşünce dünyasında oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Bununla birlikte, Tahir, Batılılaşma siyaseti yerine, genelde Doğu toplumlarının daha özeldir ise Anadolu-Türk toplumunun kendi dinamikleri

ile değerlendirilmesi gerektiğine inanmaktadır. Bu dinamiklerin merkezinde ise “devlet” bulunmaktadır. Buna göre, Doğu toplumları Batı’daki gibi sınıflı bir yapıya sahip olmadığı için Doğu’da devlet, sınıf egemenliğine değil adalete dayanmaktadır. Tahir de, bu noktadan hareketle, devleti sınıfların üzerinde adalet dağıtan yüce bir varlık olarak ele almaktadır (Kırbaş, 1987, s. 26). Tahir’e (1992a, s. 323) göre Doğu’da devlet toplumun temelidir. Doğu’da, toplumun var olması da yok olması da öncelikli olarak devletin var olması ya da yok olmasına bağlıdır. Tahir (1997, s. 147), bu durumu *Yorgun Savaşçı*’da okuyucuya Doktor Münir aracılığıyla anlatmaktadır:

“Bu özellikteki topraklarda, batıda olduğu gibi, özel mülkiyet yerleşip gelişemez, zenginlikler sayılı ellerde toplanamaz. Sizde 'batı anlamında FEODALİTE'nin bulunmaması bundandır. Çünkü ne kadar güçlü olursa olsun, hiçbir FEODAL, böyle topraklarda serflerini doyurup kendisini zengin edecek tarımı, yalnız kendi gücüyle sürdüremez! Türkçesi, toprakları tarımda tutmak için gerekli bayındırlık işlerini sizde ancak devlet yapabilir. İşte bu sebepten, sizin topraklar haklı olarak devletin mülkiyetindedir. Gene bu sebepten batıda devlet, sırasında bir sınıfın öteki sınıfı ezmek için kullandığı araç haline geldiği halde, sizin devlet, ana ödeviyle toplumu İHYA EDİCİ'dir. Yani, batıda devletin olmadığı zamanlar, toplumlar var olmuşlardır, ama doğuda devletsiz toplum görülmemiştir.”

Tahir, devletin Doğu’da merkezi konumda bulunduğu tezinden hareket ederek, Anadolu-Türk tarihini ve toplum yapısını uzun uzun incelemiştir. Her ne kadar, Osmanlı öncesi dönemi, mesela Anadolu Selçuklu Devleti gibi, analiz etmekle uğraşmış olsa da, Tahir’in devlet vurgusunun Osmanlı Devleti özelinde olduğunu söylemek mümkündür. Tahir’e (1992a, s. 414-415) göre Osmanlı, Doğu tarihinde yer alan büyük merkezi devletlerin temel özelliklerine sahiptir ve tipik bir Doğulu devlet örneğidir. Ayrıca, Doğulu devleti Batı’nın sınıf devleti ile karıştırmamak gerekmektedir, Doğu’da devlet toplumdaki önce var olabilmektedir. Bununla birlikte, Osmanlı tipik bir ATÜT devleti değildir, Osmanlı, Batı feodalizmine karşı kurulmuş olan “bozuk” bir ATÜT devletidir ya da bir başka ifadeyle “Kerim Devlet”tir (Tahir, 1992d, s. 98). Osmanlı Devleti, toplumdaki önce kurulmuş ve toplumu var etmiştir. Osmanlı’da en geniş üretim aracı olan toprak başta olmak üzere, ormanlar, madenler, tersaneler, silah yapımı hatta iç ve dış ticaret, bunların dayanmış olduğu yol ve barınma sistemleri devletin malıdır, hiç değilse sürekli olarak devletin kontrolünde ve müdahalesindedir. Devlet, bu durumu sürdürmek ve varlığını korumak için özel mülkiyetin belli ellerde toplanmasını sürekli olarak önlemektedir. Merkezi iktidarın hukuk düzeni bu düzenin istikrarının sağlanmasına yöneliktir. Bu sayede, zengin ve fakir arasındaki farklılık, hiçbir zaman doğrudan insanın insanı sömürmesine doğru gelişmemiş, yani sınıflaşmaya imkân tanımamıştır (Tahir, 1992d, s. 98).

Tahir’in Doğu toplumlarında devlete biçtiği rol o kadar merkezidir ki; eşkıyalara, söz şairlerine ve hatta tasavvufa dair kullandığı dil dahi oldukça genellemeci ve küçümseyici bir biçim almıştır. Mesela, Tahir, cemiyette eşkıyalara duyulan hayranlığı onun ahlaki yozlaşmışlığı ve korkusuyla açıklar. Tahir (2007a) bunu *Sağırdere* romanına “ahlak düzeni sağlam olamayan ve soyguncuları ile başa çıkamayan bir toplum soyguncularına karşı hayranlık duyar” şeklinde, Andre Maurois’ten yapmış olduğu bir alıntıyla başlayarak ifade eder. Aynı şekilde, Tahir’in (2007b, s. 381) *Rahmet Yolları Kesti* romanındaki “Köylü eşkıyadan korkmadı mı, eşkıyalık öldü demek...” sözleri konuya dair yaklaşımını daha da netleştirir. Tahir’in eşkıyalığa yönelik eleştirileri bununla sınırlı kalmamaktadır. Tahir, eşkıyalara çalınan, söylenen türkülerini ve buna hizmet eden saz şairlerini de sert bir dille eleştirir. Ağalara ve eşkıyalara methiyeler düzen bu saz şairlerinin tek gayesinin hami bulmak olduğunu vurgular. Yine *Rahmet Yolları Kesti* romanında Tahir’in (2007b, s. 62) Aşık Niyazi hakkında “Köye yerleşmesine çerçi Süleyman Ağa sebep olmuştu. Muhabbetlerde serhoşlukla edilen lafları kendisine bildirsin diye. Afyonu avuçla yutar, şarabı bulursa tenekeyle içer, sazı da yaman vurur bir besmelesiz” diyerek yaptığı yakıştırma tam olarak bu durum içindir. Benzer şekilde, *Notlar/Sosyalizm, Toplum ve Gerçek* adlı kitabında yer alan “mültezim odalarında saz çalan, aslında halkla, halk sanatlarıyla ve halk sanatkârlığıyla hiçbir ilintileri olmayan gezgin ozanların

kendilerini besleyen varlıklı unsurların işine gelir bir lejanddır” (Tahir, 1992b, s. 147) ifadeleri de bundan dolaydır.

Öte yandan, Tahir, eşkiyalara ve onun söz şairlerine karşı olumsuz kanaatlerini tasavvuf için de ifade eder.² Hatta Tahir’in (1992b, s. 75-76), söz şairleri hakkındaki sert düşüncesini belirleyen nedenlerden biri de söz konusu şairlerin dizelerini oluştururken tasavvuf kalıplarından beslenmeleri olmuştur. Mesela, Tahir, Karacaoğlan’ı bu bağlamda değerlendirir. Tahir’in eşkiyalar, söz şairleri ve bu şairlerin tasavvuftan beslenmeleri hakkındaki pejoratif düşüncesi, daha önce de ifade edildiği gibi, bunları devletin karşında konumlandırmasıyla açıklanabilir. Tahir’e göre, tasavvufta “anti-devlet” düşüncesi hâkimdir (akt. Refiğ, 2009, s. 208-209). Yani, Tahir’in düşüncesinde devlet o derece önemlidir ki, devleti öteleyen, devlet şuurunu kaybeden ve devlete karşı olan en ufak bir yaklaşıma dahi tahammülü yoktur. Hatta Tahir, daha da ileri giderek devletin adaletsizliğine, ceberut idaresine karşı toplumun hak arayışını eşkiyalıkta veya bunun gibi eylemlerde aramak yerine, çözümü yine görev bilincine sahip, güçlü, adil³ ve kerim olan devletin kendisidir (akt. Topluk, 2017, s. 74).

Tahir, Osmanlı Devleti’nin kuruluşunu konu edindiği *Devlet Ana* romanında Doğu’da devletin ne anlama geldiğini tartışmaktadır. Bu, aynı zamanda Tahir’in genelde Doğu toplumlarının özelde de Anadolu-Türk toplumunun mevcut sorunlarına bir çözüm önerisi olarak sunduğu, idealize edilmiş bir devlet anlayışıdır. Romanda, devletin, toplumun en iyi biçimde örgütlenmesini ve yüksek refah düzeyinin sağlanması, güçlü bir tarım düzeninin ve güçlü ekonomik yapının oluşturulması ve bütün bu yapılanmanın müdafaa edilmesi görevlerini üstlendiği görülmektedir (Avcı, 2001, s. 283). Mesela, Tahir (2013, s. 24), önce Batı feodalitesinin Doğu’da yaşanmadığına ve devletin tüm topluma hâkim olduğuna, Frenk Şövalye Notüs Gladys ve Doğulu Hancı Mavro arasındaki diyalog üzerinden Mavro’nun ifadeleriyle dikkat çekmektedir:

“Eskilerde batacak matak yokmuş, imparatorumuz güçlüyken... Akli erenlere bakarsan, Frenklerle Moğolların başı altından çıkmış bugünün rezilliği... Ülkeyi batıdan Frenkler basmış, doğudan Moğollar... Vergi-haraç alamaz olmuş kayzerimizle Konya Sultanı... Vergisiz haraçsız nasıl dizginlersin bunca azgın suyu? Sular kudurgan olursa ekinler olmaz, ekin olmazsa köylü olmaz, köylü olmazsa ekmek olmaz, ekmek olmazsa dünya batar. Eskiden kervanlar geçermiş ki bizim ovamızdan, başı Eskişehir’de yükünü çözerken, kuyruğu Bilecik’te denk bağlamakta olurmuş.”

Tahir (2013, s. 51) daha sonra, ihya edici devlet yapısına duyulan ihtiyacı ve bu yapının toplumun ve ekonomik düzenin güvencesi olduğunu vurgulamaktadır:

“Ülke, soyguncusuz olmaz ve de olmamıştır. Ama Sultanı güçlüyse soyguncuyu bulur, tutar, keser başını, yağmaladığı malı tüccara geri verir. Başını alır, yığar hazinesine, bakar keyfine... Soyguncu ele geçmezse, burdan öder tüccarın zararını, güveni korur.”

Tahir, *Devlet Ana* romanında, Osmanlı Devleti’nin henüz kuruluş sürecini anlatmasına rağmen, kendi düşüncelerinin temel belirleyicisi olan Doğu-Batı karşıtlığını özellikle vurgulamak ve kullanmak

² Kemal Tahir’in tasavvufa biçtiği role ilişkin Gökhan Topluk’un (2017, s. 76) yaklaşımı bu hususta dikkat çekicidir: “Tasavvuf tarihi araştırmaları göstermiştir ki, tarikatların devlet ile kurduğu irtibat devletin tarihsel pozisyonuyla alakadar olduğu kadar tasavvufi mekteplerin meşrebi ile de ilişkilidir. Söz gelimi, Nakşîlik ya da Rûfâilîk gibi conformist, anti devlet olmak bir yana, devletin kutsiyet ve azametini müntesipleri nazarında takviye edici, emir sahiplerine itaati esas alan doktrini ile de ulu’l emrin bizzat desteklediği ekoller olduğu gibi; Bayramilik ya da Alevilik gibi non-conformist ve devlet söylemi karşısında tehdit unsuru addedilebilecek nazariyata sahip ekoller de mevcuttur. Ayrıca devletin sahipleri değiştiğinde de tasavvuf ekollerinin durumu değişebilmektedir.”

³ Kemal Tahir’e (1992b, s. 215-216) göre devlet anlayışı adaletle başlar, adaletle biter. Tıpkı Osmanlı’daki adalet dairesi gibidir: “adalet kanun (şeriat) ile olur, Kanun devlet (Sultan) ile olur, Devlet Sultan kadro (kul) ile olur, kadro (kul) vergi (mal) ile olur, vergi mal köylü (reaya) ile olur, köylü (reaya) adalet ile olur.”

istemmiştir. Tahir bu karşıtlığı, Batı'nın kendine özgü gelişim çizgisinden (kölelik, feodalizm, kapitalizm) dolayı, Batı toplumunda yetişen insan tipi de kendine özgü ve Doğu toplumunda yetişen insan tipinden oldukça farklı olduğu anlayışıyla temellendirmeye çalışmıştır (Moran, 2006, s. 223-224). Moran'ın (2006, s. 224-225) belirttiği gibi, aslında, romanın konusu bu karşıtlığı kullanmaya çok da uygun değildir, çünkü o dönemde Osmanlı'nın karşısında Batı feodalitesi değil feodal olmayan Bizans bulunmaktadır. Dolayısıyla, Batı'da yetişen insan tipi de yoktur. Kemal Tahir de, gerçeklerle ilgisi olmayan bir şekilde, Osmanlıların karşısına Batı feodalitesini temsilen Saint Jean Şövalyelerinden Notüs Gladys'u çıkarır ve hikâyeyi bu karşıtlık üzerinden anlatır. Bu Batılı şövalyenin amacı Batı tarzı feodalite kurmak isteyen Bizans tefurlarıyla işbirliği yaparak Söğüt'e yerleşmiş olan Ertuğrul Beyliği'ni ortadan kaldırmaktır.

Tahir, Doğu'da devletin toplumun her şeyi olduğu yönündeki düşüncesine içkin olarak, devletin sosyal adaletçi olması gerektiği düşüncesindedir. Bu düşünce, hem politik görüşünde hem de romanlarında çok açık bir şekilde görülmektedir. Mesela, Kurt Kanunu'nda bunu "Halkımız tarihi boyunca sosyal adaleti uygulayacak devleti aramıştır. Biz tarihimizin gelenekleriyle buna yatkınız" (Tahir, 2014, s. 228) ya da "Halk Partisi'nin zenginlerle yoksulları bir arada barındırabilmesi için çoğunluğu meydana getiren az gelirliliğe vatandaşlara üstünlük tanınması şarttır" (Tahir, 2014, s. 244) şeklinde dile getirmiştir.

Tahir'in çözümü devlette görme anlayışının yalnızca belirli konular için değil birçok mesele için geçerli olduğunu ifade etmek yanlış olmaz. Tahir, sahip olduğu bu tasavvurundan dolayıdır ki, Osmanlı'nın Batı karşısında yeniden güç kazanmasının çözümünü Batı'da arayan düşünceye karşı, devlet merkezli yerlilik⁴ arayışını sunar. Tahir, muadilini dışarıda aramanın, hele hele sınıflı bir toplum yapısına sahip olan Batı toplumunun değerlerini sınıfsız toplum niteliği taşıyan Doğu toplumlarına uyarlamamanın beyhude bir çabadan başka bir şey olmadığını öne sürer. Çünkü ona göre, sınıf bilincine ulaşmış Batı'da devletin mevcudiyeti bir gereklilik olarak görünmez. Fakat mülkiyet şuuruna sahip olmayan Doğu toplumu için yalnızca bir yaşam alanı mevcuttur. Bu da merkezi bir iktidara sahip olan kerim devlettir (akt. Coşkun, 2012, s. 339-440). Kaçmazoğlu'nun (2012, s. 10-12) ifade ettiği gibi, Batı'nın aksine Doğu'da devlet mutlak ve kutsaldır. Doğu, devleti kutsal olarak gördüğü için toplum da devlete mutlak bir biçimde itaat eder. Bunların yanı sıra, Tahir'e göre Doğu'yu Batı'dan ayıran bir diğer husus üretim ve yönetim arasındaki farklılıktır. Bunların bir arada bulunması Batı'da sınıflı devlet yapısının oluşmasına zemin hazırlamışken Doğu'da üretim ve yönetimin ayrı olmasından dolayı sınıfsız ve güçlü merkezi yapıya sahip bir devletin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Sınıfsız bir devlet özelliğinden kaynaklı olarak mülkiyetin temeli adalet üzerine inşa edilmiştir. Devleti güçlendiren, ayakta tutan bu adalet politikası gereği devlet, halkını korumak ve onun ihtiyaçlarını sağlamakla mükelleftir (akt. Bozdağ, 2003, s. 77-79).

Tahir'in çözüm olarak sunduğu devlet merkezli bağımsız ve yerli düşüncesinin Doğu ile Batı'nın insana ve doğaya olan yaklaşım farklılığından kaynaklandığı söylenebilir. Mesela Tahir'e (1992b, s. 9) göre, sosyalizm "Batı için soygun ve sömürüye dayalı dünya egemenlik sisteminin dayanağı olarak kullandığı ve kullanacağı değişik yöntemlerden biri olmaktan öteye geçememiştir." Doğu için ise "sosyalizm, sömürsüz bir düzen özlemidir" (Tahir, 1992b, s. 6). Hatta Doğu'daki özel teşebbüs dahi Batı'dan farklı olarak devletin yapamamakta olan işlerini devlet güçlenene kadar yapması demektir (Tahir, 1992b, s. 23). Benzer şekilde Tahir (1992b, s. 81-82), manevi değerleri, insanı ve eşyayı birbirinden ayırmayan, her şeyi sömürülebilen bir meta olarak gören Batı zihniyetinin Doğu toplumundan ne kadar uzak olduğunu göstermek için Kristof Kolomb'un Amerika'ya vardığından sonra almış olduğu notlara dikkate çeker:

"Kristof Kolombo, orada basit (insancıl) yasalarla yaşayan, yumuşak huylu, kibar, iyi insanlarla karşılaşmıştı. Bunların Batı günahlarıyla (rezillikleriyle) bozulmadıkları belliydi. 'Kıyıcılık,

⁴ Kemal Tahir'in (1992b: 7) Notlar/Sosyalizm Toplum ve Gerçek kitabının önsözünde Cengiz Yazoğlu'nun ve Baykan Sezer Kemal Tahir'de yerliliği şöyle tanımlarlar: "Kemal Tahir'in yerliliği, soygunsuz ve sömürsüz bir düzenin gerçek kaynaklarını gün ışığına çıkarabilmek için kendi gücünü arama yerliliğidir. İnsanı yücelten bir yerliliktir."

yalancılık, mal hırsı nedir bilmiyorlardı. O kadar namuslu, o kadar eli açıktılar ki görmeden inanılmaz. Nelerini isterseniz hemen veriyorlar, daha daha şaşılacak yanı, öyle bir sevinçle veriyorlardı ki, yüreklerini de beraber verdiklerini anlıyordunuz.’ Böyle yazan Kolomb bile çağının batılı davranışına uyararak bu iyi insanların iyi yüreklilerinden, ruh soyluluklarından yararlanarak ne kadar kolaylıkla soyulup köleleştirilebileceğini –ellerini ovuşturarak- hırslı bir sevinçle düşünüyordu.”

Doğu ile Batı arasındaki bu zihniyet farkından dolayı, Tahir Batılılaşmanın bir sömürü ve sömürü düzeninin bir parçası olmak anlamına geleceğini belirtmiştir. Tahir’e (1992b, s. 162) göre, “Gerçek batılılaşmaya Osmanlı’nın hiçbir zaman yönelememesi, bizim de, bugün yönelememiş olmamız cevherimiz de Batılı anlamda sömürü canavarlığı bulunmamasındandır.” Dolayısıyla Tahir (1992b: 16, 43-44), Batılılaşmayı, millî kültür, milli bilim ve milli sanattan uzaklaşmak, halka karşı olmak, gerek devlet gerekse devlete dair fikirleri, değerleri parçalamak, toplumun tarihini inkâr etmek biçiminde ifade eder. Bu çerçevede, Tahir, Batılılaşma anlayışına karşı çıkararak bunun yerine güçlü merkezi yönetime sahip, imtiyaz sahibi sınıfların olmadığı, devletin halkına karşı vazifelerini yerine getirdiği, bağımsız ve yerli bir devlet düşüncesini çözüm olarak sunar.

5. Sonuç

Kemal Tahir’in fikir adamı kimliğinin neredeyse edebiyatçı kimliği kadar ön plana çıktığını, hatta onun önüne geçtiğini bile söylemek mümkündür. Tahir, benimsemiş olduğu dünya görüşünü, birçok romanında kendine has üslubuyla roman karakterlerini konuşurarak, okuyucuya doğrudan aktarmaktadır. Hatta Tahir’in birçok romanını fikirlerini anlatmak için yazdığını ifade etmek abartılı olamayacaktır. Bunun yanı sıra, özellikle 1960’larda ve erken 1970’lerde sol içerisindeki tartışmalara aktif olarak katılan Tahir’in fikirlerinin bu tartışmalardan önemli ölçüde etkilendiği de görülmektedir.

Bu çerçevede, Tahir, Marksist teoriyi Doğu-Batı çatışması ve farklılaşması ekseninde ele almış ve Marx’ın ATÜT kavramsallaştırmasına ilgi duymuştur. Tahir’e göre, Doğu toplumları ile Batı toplumları birbirinden kesinlikle farklıdır. Çünkü Doğu toplumları, Batı’nın yaşamış olduğu gelişim evrelerini (ilkel-komünal, köleci, feodal ve kapitalist üretim biçimleri) yaşamamıştır, dahası Doğu toplumlarının söz konusu gelişim evrelerini yaşaması da mümkün değildir. Dolayısıyla, Batı sınıflı bir toplumdur, oysa Doğu toplumlarında böyle bir özellik görülmemiştir.

Bu yaklaşım, Tahir’in Osmanlı son döneminde başlayan ve Cumhuriyet döneminde de devam eden Batılılaşma politikalarına bakış açısını belirlemiştir. Tahir’e göre, tam da Doğu-Batı farklılığından dolayı, zaten bir kopyacılık olan Batılılaşma politikaları son derece yanlış ve beyhudedir. Yine, bu Batılılaşma politikalarının temel parçalarından biri olan millî burjuva yetiştirme çabaları, aynı nedenlerden dolayı yanlıştır. Öte yandan, bu çabalar, işe yaramayacağı gibi, devlet kadrolarında yolsuzluk ve yozlaşmaya neden olarak devletin varlığını tehlikeye atacaktır. Ayrıca bu durum mevcut sosyal adaletsizliğin de sürdürülmesinden başka bir işe yaramayacaktır.

Tahir, Osmanlı’nın son döneminde başlayan ve Cumhuriyet dönemi boyunca devam eden yanlış ve beyhude politikaların ürettiği mevcut sorunlara karşı bir çözüm önerisi olarak ise ‘devlet’i sunmuştur. Söz konusu devlet modeli, Tahir’in düşüncesinde güçlü bir merkezi yönetime sahip, imtiyaz sahibi sınıfların olmadığı, devletin halkına karşı vazifelerini yerine getirdiği, bağımsız ve yerli bir devlet modeli olarak belirginleşmektedir. Doğu-Batı farklılaşması ve ATÜT tezlerinden hareketle, Tahir’e göre, bu devlet Doğulu devlettir, yani ‘Kerim Devlet’tir. Türk toplumu özelinde de bu, Osmanlı devlet modelidir. Çünkü Doğu toplumlarında devlet; toplumu var eden ve kuşatan merkezi bir kurumdur. Osmanlı Devleti de üretim, mülkiyet, yönetim ve örgütlenme biçimiyle bunun en güzel örneğidir. Bugün yapılması gereken ise, Anadolu-Türk toplum yapısının dikkatle incelenmesi, kendi dinamiklerinin tespit ve analiz edilmesi ve son

kertede tarihindeki doğru modeller üzerinden –Tahir için bu Osmanlı modelidir– sosyal adaletçi ‘Kerim Devlet’in yeniden inşa edilmesidir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Kaynakça

- Avcı, M. G. (2001). Kemal Tahir ve devlet: ‘Bey kısmının onuru kendi malı değildir’. E. Eğribel ve M. F. Andı (Ed.), *Kemal Tahir 100 Yaşında kitabı içinde* (s. 281-286). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Berksoy, N. Ç. (2003). Kemal Tahir için biyografi çalışması. E. Eğribel ve U. Özcan (Ed.), *Kemal Tahir’in 30. ölüm yıldönümü anısına kitabı içinde* (s. 267-298). İstanbul: Kızılelma Yayıncılık.
- Bozdağ, İ. (2003). *Kemal Tahir’in sohbetleri*. İstanbul: Yaba Yayınları.
- Coşkun, S. (2012). *Esir şehrin hür insanı Kemal Tahir: İnsan, eser, fikir*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kaçmazoğlu, H. B. (2012). *Türk sosyolojisinde temalar 3: Doğu-batı çatışması*. İstanbul: Doğu Kitabevi.
- Kaçmazoğlu, H. B. (2001). Kemal Tahir ve Batıcılaşma Eleştirisi. E. Eğribel ve M. F. Andı (Ed.), *Kemal Tahir 100 Yaşında kitabı içinde* (s. 287-297). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Kırbaş, D. (1987). *Osmanlı toplum düzeni ve Kemal Tahir*. İstanbul: Arba Yayınları.
- Moran, B. (2006). *Türk romanına eleştirel bir bakış 2*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Refiğ, H. (2009). *Doğruyu aradım güzeli sevdim*. I. Zileli (Ed.). İstanbul: Bizim Kitaplar Yayınevi.
- Sarıkoca, E. (2004). Kemal Tahir ve toplum yapıları. A. Yaraman (Ed.), *Biyografya 4: Kemal Tahir kitabı içinde*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Tahir, K. (1992a). *Notlar/Osmanlılık/Bizans*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Tahir, K. (1992b). *Notlar/Sosyalizm, toplum ve gerçek*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Tahir, K. (1992c). *Notlar/Çöküntü*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Tahir, K. (1992d). *Notlar/Batılılaşma*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Tahir, K. (1997). *Yorgun Savaşçı*. İstanbul: Tekin Yayınevi.
- Tahir, K. (2004). *Yol Ayrımı*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Tahir, K. (2007a). *Sağirdere*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Tahir, K. (2007b). *Rahmet yolları kesti*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Tahir, K. (2013). *Devlet ana*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Tahir, K. (2014). *Kurt kanunu*. İstanbul: İthaki Yayınları.

Topluk, G. (2017). Kemal Tahir ve Yaşar Kemal örnekleri üzerinden eşkıyalık yazımına bir bakış, *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (1), 59-78.